

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№6(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 246 sahifa,
9-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'zbek bolalar folklorining etnopsixologik jihatlarini o'rganish	10
<i>Alimbayeva Shaxlo Tursunovna</i>	
The Convergence of Educational Paradigms: Policy Borrowing, Adaptability, and Institutional Reform in Uzbekistan's Modern School System	15
<i>Lola Rakhmonovna Djurakulova, Karina Eduardovna Bushevskaya</i>	
Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida valeologik kompetensiyalarni rivojlantirish	21
<i>Xudoyberdiyev G'iyosiddin Baxtiyor o'g'li, Mamatqulov Davronbek Abdig'apparovich</i>	
Autizm spektridagi buzilishlarga ega bolalar rivojlanishida STEAM ta'lim texnologiyasining pedagogik ahamiyati	25
<i>Ne'matova Hilola Ikrom qizi, Ahmadova Zuhra Adizovna</i>	
Ozodlikdan mahrum qilingan shaxsning jazoni ijro etish muassasasidagi moslashuvining psixologik xususiyatlari	30
<i>Saydullayeva Muxabbat Abdullayevna</i>	
Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	33
<i>Shodiyeva Gulruh Xayrullayevna, Ergasheva Farog'at</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida gamifikatsion topshiriqlar asosida divergent fikrlashni shakllantirishning didaktik mexanizmlari	37
<i>Jalilov Muhammadali Abdumutalibovich, Saloydiov Sevaraxon Mahammadsharif qizi</i>	
Darsdan tashqari mashg'ulotlarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy faoliyat tajribasini shakllantirish	41
<i>Sayfiddinova Muxlisa Sayfiddinova</i>	
Harbiy xizmatchilar oilalarida inqirozlarni profilaktika qilishda ijtimoiy-psixologik xizmatlarning o'rni	45
<i>Sh. S. Kurbanova</i>	
Yosh onalarning pedagogik kompetensiyalariga oid ilmiy-nazariy yondashuvlar	49
<i>Yuldasheva Zulayxo Sadullayevna</i>	
Роль нарративно-экспозиционной терапии при работе с детьми, репатрированными из ЗОН вооружённых конфликтов	53
<i>Юлдашев Санжар Рузимуродович</i>	
Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalar: muammo va uning yechimlari	57
<i>Mamatova Karomat Ilhomjonovna</i>	
Bitiruvchi sinf o'quvchilarini kasb-hunarga yo'naltirish jarayonlarida individual yondashuvning ahamiyati	61
<i>Asilova Sanobar Xatamboevna</i>	
Optika bo'limini o'qitishning didaktik asoslari	66
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Shomurodova Maftuna Tolibjon qizi, Rayimova Muazzam Xolbobo qizi</i>	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarida kompyuter grafikasiga oid kompetensiyalarni rivojlantirish uchun Gamified Project-Based Learning asosidagi integrativ metodika ishlab chiqish	69
<i>D. Y. Pulatova, G' R. Berdiyev</i>	
Psixologik savodxonlikning o'smirlar akademik savodxonligiga ta'siri	76
<i>Fayzullayev Mirzaodil Mirzamurodovich</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida fizika darslarida loyihaviy ta'limni qo'llashning pedagogik asoslari	81
<i>Ismonov Turgunpulat To'liqinovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning tabiatga oid kompetensiyalarini rivojlantirishda mashg'ulot, ekskursiya va sayrlardan foydalanish metodikasi	84
<i>Maripova N. X.</i>	
Individual yondashuvga asoslangan pedagogik mexanizmlarni amaliyotga joriy etish metodikasi	88
<i>Nurova Malika Abduzairovna</i>	

Communicative Learning as a Basis for Critical Thinking Development	92
<i>Petrosyan Nelya Valerevna, Khalilova Farangiz Khoshimovna</i>	
Nikohdan oldingi hissiy-emotsional kompetentlikni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik omillari	97
<i>Raximova Gulxayo Alisherovna</i>	
Talabalarda chidamkorlikni rivojlantirishning ahamiyati	100
<i>Shaalimov Muxtorsha Atxamovich</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda ertaklar orqali tarbiya berish usullari	105
<i>X. Sh. Ochilova</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol ta'lim texnologiyalarining samaradorligi	109
<i>Xalilova Dilnoza Furkatovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kitobxonlik madaniyatini kreativ yondashuvlar asosida shakllantirish imkoniyatlari	112
<i>Xolyigitova Bahoroy Kimsanboyevna</i>	
Bo'lajak buxgalteriya hisobi va audit sohasidagi talabarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslari	117
<i>Arziyeva Visola Namozovna</i>	
Boshlang'ich ta'lim mazmunini tizimlashtirishning didaktik va aksiologik tamoyillari	121
<i>Shabbazova Dilfuza Ruzikulovna</i>	
Munis Xorazmiy devonining o'rganilishi va uning tarixiy-etimologik tahlili	125
<i>Sharopova Durdona Azim qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar asosida pedagogik kompetensiyalarni takomillashtirish asoslari	129
<i>Tashmatova Gulzoda</i>	
Maktabgacha ta'limda steam yondashuvining didaktik imkoniyatlari	133
<i>To'xtaboyeva Maftunaxon G'aniyevna</i>	
Raqamli pedagogikaning zamonaviy ta'lim rivojlanishidagi o'rni	137
<i>Tojiyeva Asila Abdimannon qizi, Pardayeva Ra'no Eshboyevna</i>	
Talabalar jamoasida uchraydigan nizoli vaziyatlarning diagnostik tahlili	142
<i>Vaxobova Muxtabar Nurmuhimmat qizi</i>	
Kreativ yondashuv asosida talabalarining kasbiy sifatlarini shakllantirish	146
<i>Xolmatova Gulhayo Ulug'bekovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasining psixologik asoslari	151
<i>Xurvaliyeva Tarmiza Latipovna</i>	
Umumta'lim maktab direktorlarining boshqaruv samaradorligini oshirishda media va axborot savodxonligini rivojlantirish modelini takomillashtirish	156
<i>Abdulxakimova Ziyoda Latibjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining darsda muammoli STEAM loyihalarini yaratish ko'nikmalarini rivojlantirish	161
<i>M. S. Achilova</i>	
Optik tushunchalarni shakllantirish metodikasi	165
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Cho'liyeva Sofiya Sobirjon qizi, Shog'dorova Moxinur Bobomurot qizi</i>	
PHET simulyatsiyalari yordamida optikani o'rgatish	169
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Toshmirzayeva Buvioysha Panji qizi, Ruziyeva Jasmina Sirojiddin qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari ijodiy fikrlashini o'ziga xos jihatlari	173
<i>Gafurova Shoxista Erali qizi</i>	
O'zbekiston hududlarida yengil atletika infratuzilmasi va sportchilar tayyorlash tizimini tashkiliy-boshqaruv asoslari	178
<i>Hakimova Mushtariybonu Hamidovna, Tursunpolatova Ziyoda Jahongir qizi</i>	
O'zbekistonda mustaqil fikrlash muammosi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar tahlili	181
<i>Tursunova Dilbar Zafarovna</i>	

MUNDARIJA	CONTENTS	Methodology for Developing Competencies in Primary Education and the Communicative Analysis of Oral Speech.....	184
		Turumbetova Aygul Yusupbaevna	
		Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini "Tarbiya" darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga o'rgatish metodikasi.....	189
		Ummatkulova Sayyora Shovkatovna	
		Boshlang'ich sinflarda matematika ta'limini tashkil etish.....	191
		Saydullayeva Shabbona Ashraf qizi, Axtamqul Azamqulov, Anvar Yusupov	
		Metakognitiv xabardorlik ko'rsatgichlarining ta'lim shakliga bog'liqligi.....	195
		Ermatova Robiya Bekjonali qizi	
		The Integration of Artificial Intelligence Technologies in Esp Instruction: Enhancing Professional Communicative Competence in Higher Education.....	199
		Ismailova Shaira Ferdausovna	
		Intercultural Communicative Competence in English Language Teaching: Preparing Global Learners	204
		Maqsudova Gulnoz Olimovna	
		Teaching Reading Through Multimodal Texts: Enhancing Comprehension and Engagement in EFL Classrooms.....	208
		Norboyeva Shahnoza Jo'rabek qizi	
		Digital Technologies and Cognitive Competence Development in English Language Teaching.....	212
		Sharipova Muhabbat Erkinovna	
		Raqamli ta'lim muhitida sun'iy intellektga asoslangan elektron o'quv resurslarini loyihalashning konseptual-pedagogik asoslari va didaktik muammolar tahlili.....	216
		Shirinov Feruzjon Shuxratovich, Raxmonov Ziyodillo Xusanovich	
		Boshlang'ich ta'limda timss mezonlari: kontekstli muammolarga yondashuv	222
		Yo'ldoshev Farhodjon Baxtiyor o'g'li	
		O'qituvchilarning qadriyatlari va stressga barqarorlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikning psixologik tahlili	227
		Yuldashova Dilafuz Shavkatovna	
		Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish pedagogik muammo sifatida	229
		Safarova Madina Azamat qizi	
		Социально-психологические особенности отношения студентов к использованию искусственного интеллекта chatgpt в образовательной деятельности.....	233
		Аскарлова Гулрух Оринбасаровна	
		Диалог культур в произведениях русскоязычных писателей Узбекистана XXI века	239
		Чернова Татьяна Алексеевна, Отакулов Фолиб	
		Русский язык как пространство межкультурной коммуникации в литературе Узбекистана	242
		Чернова Татьяна Алексеевна, Имамов Жавлонбек, Абдурахмонов Элбек	

OPTIKA BO'LIMINI O'QITISHNING DIDAKTIK ASOSLARI

Avulova Zamira Tursunmurodovna

Shahrisabz davlat pedagogika instituti
"Tabiiy fanlar" kafedrası Katta o'qituvchi

ORCID: 0009-0003-7560-006X

Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi

"Tabiiy fanlar" kafedrası v.b.dotsenti, PhD

ORCID: 0009-0002-9330-9287

Shomurodova Maftuna Tolibjon qizi

Rayimova Muazzam Xolbobo qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti 3-kurs talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada optika bo'limini o'qitishning didaktik asoslari, ya'ni o'quv jarayonida samarali metod va vositalardan foydalanish masalalari yoritilgan. Optika fanini o'qitishda nazariy bilimlarni amaliy tajribalar bilan uyg'unlashtirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash hamda o'quvchilarning ilmiy tafakkurini rivojlantirishning ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, yorug'lik hodisalari, optik qonunlar va ularning kundalik hayotdagi qo'llanilishi misolida o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishini oshirish yo'llari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: optika, didaktika, o'qitish metodlari, pedagogik texnologiyalar, yorug'lik hodisalari, tajriba, o'quv jarayoni, ilmiy tafakkur.

Abstract: This article discusses the didactic foundations of teaching the optics section, focusing on the use of effective methods and instructional tools in the educational process. Particular attention is given to integrating theoretical knowledge with practical experiments, applying modern pedagogical technologies, and developing students' scientific thinking in the study of optics. Furthermore, the article analyzes ways to increase students' interest in the subject through examples of light phenomena, optical laws, and their applications in everyday life.

Key words: optics, didactics, teaching methods, pedagogical technologies, light phenomena, experiment, educational process, scientific thinking.

Аннотация: В данной статье рассматриваются дидактические основы преподавания раздела оптики, а также вопросы использования эффективных методов и средств в учебном процессе. Особое внимание уделяется сочетанию теоретических знаний с практическими экспериментами, применению современных педагогических технологий и развитию научного мышления учащихся при изучении оптики. Кроме того, анализируются пути повышения интереса обучающихся к предмету на примере световых явлений, оптических законов и их применения в повседневной жизни.

Ключевые слова: оптика, дидактика, методы обучения, педагогические технологии, световые явления, эксперимент, учебный процесс, научное мышление.

KIRISH

tanlash o'quv jarayonining samaradorligini belgilaydi. An'anaviy o'qitish usullari bilan bir qatorda interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va tajribaviy mashg'ulotlardan foydalanish o'quvchilarning bilimni chuqurlashtirishga xizmat qiladi. Shu bois optika bo'limini o'qitishda didaktik asoslarni ilmiy jihatdan tahlil qilish dolzarb masalalardan biridir. Mazkur maqolaning maqsadi - optika bo'limini o'qitishning didaktik asoslarini o'rganish, samarali o'qitish metodlari va vositalarini aniqlash hamda ularni amaliyotga tatbiq etish yo'llarini ko'rsatib berishdan iborat.

Zamonaviy ta'lim tizimida fizika fanini o'qitish, ayniqsa uning muhim bo'limlaridan biri hisoblangan optikani o'rgatish alohida ahamiyat kasb etadi. Optika - yorug'lik hodisalari, ularning qonuniyatlari va amaliy qo'llanilishini o'rganadigan muhim yo'nalish bo'lib, u o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Bugungi kunda fan va texnika jadal rivojlanayotgan bir davrda optik bilimlar nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham katta ahamiyatga ega.

Optika bo'limini o'qitishda didaktik yondashuvlarni to'g'ri tanlash o'quv jarayonining samaradorligini belgilaydi. An'anaviy o'qitish usullari bilan bir qatorda, interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va tajribaviy mashg'ulotlardan foydalanish o'quvchilarning bilimlarini chuqurlashtirishga xizmat qiladi. Shu bois optika bo'limini o'qitishda didaktik asoslarni ilmiy jihatdan tahlil qilish dolzarb masalalardan biridir.

Mazkur maqolaning maqsadi optika bo'limini o'qitishning didaktik asoslarini o'rganish, samarali o'qitish metodlari va vositalarini aniqlash hamda ularni amaliyotga tatbiq etish yo'llarini ko'rsatib berishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

To'ychiyev N. va O'lmasova M. (2021) tomonidan yozilgan "Fizika o'qitish metodikasi" asarida fizika fanini o'qitishning didaktik tamoyillari, zamonaviy metodlar hamda o'quvchilarda ilmiy fikrlashni rivojlantirish yo'llari keng yoritilgan. Bu manba optika darslarini tashkil etishda metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan 2021-yilda tasdiqlangan "Fizika fanidan davlat ta'lim standarti" o'quv jarayonining mazmuni, kompetensiyalar va o'quv natijalarini belgilab beradi. Bu hujjat optika bo'limini o'qitishda asosiy me'yoriy baza hisoblanadi.

M. Ochilovning "Pedagogika" (2020) asari ta'lim jarayonining umumiy pedagogik qonuniyatlarini, o'qitish va tarbiyalashning didaktik tamoyillarini yoritadi. Bu bilimlar fizika darslarini samarali tashkil etishda muhim ahamiyatga ega.

A. V. Peryshkinning "Fizika (optika bo'limi)" (2019) darsligida optikaning asosiy tushunchalari, yorug'lik hodisalari va amaliy misollar aniq hamda tushunarli tarzda berilgan bo'lib, u maktab fizika kursining asosiy manbalaridan biridir. D. Halliday, R. Resnick va J. Walker tomonidan yozilgan "Fundamentals of Physics" (2018) asari fizikaning zamonaviy ilmiy asoslarini chuqur yoritadi va optika bo'yicha keng ilmiy tushunchalarni beradi.

Ismoilov B. (2022) ning "Fizika kursi" va O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi darsliklari o'quv jarayonida amaliy qo'llaniladigan asosiy o'quv manbalari hisoblanadi. Jo'rayev M. (2019) tomonidan yozilgan "Fizika o'qitishda zamonaviy texnologiyalar" asarida esa zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv usullar va raqamli vositalardan foydalanish masalalari yoritilgan bo'lib, bu optika darslarini innovatsion tarzda tashkil etishda muhim ahamiyatga ega.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Optika bo'limini o'qitishning didaktik asoslari bir necha muhim komponentlardan tashkil topadi: o'qitish maqsadi, mazmuni, metodlari, vositalari va natijalari. Ushbu komponentlar o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ta'lim jarayonining yaxlit tizimini tashkil etadi.

Avvalo, o'qitish mazmuni o'quvchilarga yorug'likning tarqalishi, aks etishi va sinish qonunlari, linzalar hamda optik asboblardan kabi asosiy tushunchalarni tizimli ravishda yetkazishni nazarda tutadi. Mazmuni tanlashda o'quvchilarning yosh xususiyatlari, tayyorgarlik darajasi va fanga bo'lgan qiziqishi inobatga olinishi zarur.

Optika bo'limini o'qitishda samarali metodlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Jumladan, muammoli o'qitish, interaktiv metodlar, guruhli ishlash, tajriba va laboratoriya mashg'ulotlari o'quvchilarning faolligini oshiradi. Ayniqsa, optik hodisalarni tajribalar orqali ko'rsatish o'quvchilarda mavzuni chuqurroq anglash imkonini beradi. Masalan, yorug'likning sinishi yoki aks etishini oddiy tajribalar yordamida ko'rsatish nazariy bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, xususan, multimedia vositalari, animatsiyalar va virtual laboratoriyalar optika mavzularini o'qitishda katta imkoniyatlar yaratadi. Bunday vositalar orqali murakkab jarayonlarni vizual tarzda tushuntirish osonlashadi va o'quvchilarning qiziqishi ortadi.

Didaktik vositalardan samarali foydalanish ham muhim hisoblanadi. Ko'rgazmali qurollar, modellardan foydalanish, grafik va diagrammalar chizish o'quvchilarning tasavvurini kengaytiradi. Shu bilan birga, o'quvchilarning mustaqil ishlashini tashkil etish, masalan, loyiha ishlari yoki kichik tadqiqotlar berish orqali ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish mumkin.

Optika bo'limini o'qitishda baholash jarayoni ham muhim o'rin tutadi. Baholash nafaqat o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash, balki ularni rag'batlantirish va o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Shu bois turli baholash usullaridan - testlar, amaliy topshiriqlar, og'zaki savol-javoblar va loyiha ishlari orqali kompleks baholashni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir.

Umuman olganda, optika bo'limini o'qitishda didaktik yondashuvlarning to'g'ri qo'llanilishi o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlash, ularning ilmiy tafakkurini rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Dars turi: Amaliy laboratoriya

Vaqt: 20 daqiqa

Maqsad: Yorug'likning to'g'ri chiziq bo'ylab tarqalishini isbotlash

Jihozlar: Lazer yoki fonar 3 ta karton (teshik qilingan)

Jarayon: Kartonlar ketma-ket joylashtiriladi. Teshiklar bir chiziqqa keltiriladi. Yorug'lik yoqiladi. Agar teshiklar to'g'ri joylashsa - nur o'tadi. Siljitsa - nur o'tmaydi.

Vizual tavsif: 3 ta karton o'rtasidan o'tgan to'g'ri nur chizig'i

Natija: O'quvchi yorug'lik to'g'ri chiziqda tarqalishini tushuna.

2. Yorug'lik sinishi (oddiy tajriba)

Dars turi: Kuzatish

Vaqt: 10 daqiqa

Maqsad: Sinish hodisasini kuzatish

Jihozlar: Stakan , Suv , Qalam .

Jarayon: Qalam suvga solinadi .“Sinib qolgan” holat kuzatiladi.

Vizual tavsif: Suv ichida egilib ko'ringan qalam

Natija: Yorug'lik muhit o'zgarganda yo'nalishini o'zgartiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, optika bo'limini o'qitishning didaktik asoslarini to'g'ri tashkil etish ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Ushbu bo'limni o'qitishda nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirish, interaktiv metodlardan foydalanish hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi va bilimlarni chuqur o'zlashtirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, optik hodisalarni tajriba asosida o'rgatish o'quvchilarning kuzatuvchanlik, tahlil qilish va mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Ko'rgazmali vositalar, modellar hamda multimedia texnologiyalaridan dars jarayonida foydalanish murakkab tushunchalarni oson va tushunarli shaklda yetkazishga yordam beradi.

Bundan tashqari, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, ularni faol o'quv jarayoniga jalb etish va turli baholash usullaridan foydalanish orqali ta'lim sifati yanada oshiriladi. Natijada o'quvchilarda nafaqat mustahkam bilimlar, balki amaliy ko'nikmalar va ilmiy dunyoqarash ham shakllanadi.

Demak, optika bo'limini o'qitishda didaktik yond

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. To'ychiyev N., O'lmasova M. Fizika o'qitish metodikasi. - Toshkent, 2021. - 256 b.
2. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. Fizika fanidan davlat ta'lim standarti. - Toshkent, 2021. - 48 b.
3. Ochilov M. Pedagogika. - Toshkent : O'qituvchi, 2020. - 320 b.
4. Peryshkin A. V. Fizika (optika bo'limi). - Moskva : Prosveshcheniye, 2019. - 240 s.
5. Halliday D., Resnick R., Walker J. Fundamentals of Physics. - 11th ed. - New York : Wiley, 2018. - 1328 p.
6. Ismoilov B. Fizika kursi. - Toshkent, 2022. - 180 b.
7. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Fizika darsliklari. - Toshkent, 2021.
8. Jo'rayev M. Fizika o'qitishda zamonaviy texnologiyalar. - Toshkent : Niso Poligraf, 2019. - 192 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.